

Konsekvensutredning föreskrifter om kommunens planering och utförande av tillsyn enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE)

Allmänt

Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Under senare år har konflikter i kriminella miljöer resulterat i en eskalerad våldsutveckling och ett stort antal sprängningar i offentliga miljöer. En åtgärd för att minska antalet illegala sprängningar är att minska de kriminellas tillgång till sprängmedel.

Ett sätt att minska de kriminellas tillgång till sprängmedel är en väl fungerande tillsyn för att på så vis förebygga och försvåra illegal hantering av explosiva varor i samhället. Genom att bland annat granska verksamheternas dokumentation och de platser där explosiva varor förvaras och hanteras kan olovlig hantering upptäckas och förhindras.

Den kommunala tillsynen enligt LBE i stort har brister. Antalet genomförda tillsyner i landet har under lång tid legat på en låg nivå, i synnerhet när det gäller tillsyn av företag som hanterar sprängmedel, och det finns kommuner som på grund av resursbrist inte genomför någon LBE-tillsyn överhuvudtaget. Faktorer som tillgång till kompetens, kvalitet och omfattning av tillsyn visar också stor variation mellan olika kommunala organisationer. Regeringens bedömning är att verksamheten sannolikt inte kommer kunna förbättras utan att åtgärder vidtas. En sådan åtgärd är därför att en statlig myndighet föreskriver om hur den kommunala tillsynen ska bedrivas och därefter genom tillsyn kontrollerar hur kommunerna efterlever föreskriften.

Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Som alternativ till föreskrift finns möjligheten att påverka kommunernas tillsyn genom stöd och rådgivning samt genom den statliga tillsynen. Stöd och rådgivning kan ges i form av handböcker, vägledningar, utbildnings- eller fortbildningsinsatser samt rådgivning i enskilda frågor. Myndigheten för civilt försvars ansvar för stöd och rådgivning till kommunerna samt tillsyn har med ändringarna i LBE som trädde i kraft den 15 juli 2025 förtydligats.

Med ett mer samlat grepp från Myndigheten för civilt försvar kan viss likriktning i kommunernas tillsyn uppnås, men erfarenheter visar att den mjuka styrningen inte är tillräcklig för att uppnå styrning i alla kommuner. Genom att föreskriva hur tillsynen ska planeras och utföras tydliggörs de moment kommunen ska utföra för att tillsynsarbetet ska uppnå den effektivitet, rättssäkerhet och likriktning som krävs. För att kommunerna ska få tydliga riktlinjer i sitt arbete och den statliga tillsynen ska fungera effektivt behövs ett tydligt regelverk att utgå från i granskningen av kommunernas verksamhet. 2021 genomfördes motsvarande förändringar inom området lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och erfarenheterna från denna reform är att effektiviteten och likriktningen av den kommunala tillsynen ökat på ett märkbart sätt. Mot denna bakgrund bedömer myndigheten att föreskrifter inom området är det mest lämpliga alternativet.

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Föreskrifterna riktar sig till kommuner, särskilt den förvaltning som bedriver tillsyn enligt LBE. Företag och andra organisationer som hanterar brandfarliga och explosiva varor berörs indirekt av regleringen då ett av syftena med föreskriften är att öka kommunernas omfattning av tillsyn över företagens hantering av dessa varor.

Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Enligt 17-18 §§ 2 st. lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska tillstånd till civil hantering av brandfarliga varor, hantering omfattande användning, förvaring, överlåtelse och saluförande samt överföring inom Sverige av explosiva varor prövas av den kommun där varorna ska hanteras.

Av 21 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor framgår att den myndighet som beviljar tillstånd enligt denna lag även har tillsyn över att lagar, föreskrifter och beslut som meddelats med stöd av denna lag följs.

Datum

Diarienummer
MSB 2025-07473

Enligt 25 § p. 18 förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor får Myndigheten för civilt försvar meddela föreskrifter om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn.

Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Som mer utförligt beskrivs nedan förväntas regleringen innebära ökade kostnader för företag som hanterar brandfarliga och explosiva varor. De ökade kostnaderna bedöms i huvudsak härröra till en ökad frekvens av tillsyn. Konsekvenserna för kommunerna beskrivs även de mer utförligt nedan. Den ökade mängden kommunal tillsyn torde bli relativt kostnadsneutralt för kommunerna då tillsynerna är avgiftsfinansierade och belastar företagen. Dock kan det bli kostnader för rekrytering och kompetenshöjande insatser hos kommunerna. Kommunerna har dock möjlighet att påverka dessa kostnader genom att samverka och samarbeta i personalförsörjningen.

Som beskrivs ovan bedömer Myndigheten för civilt försvar att det saknas effektiva alternativ till föreskrifter för att uppnå den effekt som eftersträvas i form av mindre variationer i kommunerna avseende tillgång till kompetens, kvalitet och omfattning av tillsyn.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Regelförslaget utgör ingen konflikt med de berörda EU-direktiven gällande pyrotekniska artiklar (2013/29/EU), explosiva varor för civilt bruk (2014/28/EU) eller spårbarhet av explosiva varor för civilt bruk (2008/43/EG). Det bedöms heller inte på annat sätt ha någon påverkan på den fria rörligheten för explosiva varor inom den inre marknaden.

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Lagändringen trädde i kraft den 15 juli 2025. Innan lagen trädde i kraft skapade MSB på sin externa hemsida särskilt riktad information till kommunerna om vilka konsekvenser lagändringen kommer innebära för dem. De fick även via e-

Datum

Diarienummer
MSB 2025-07473

postmeddelande om detta. I samband med lagändringens ikraftträdande publicerade MSB på sin externa hemsida ett utkast av förslag till den aktuella föreskriften. Därutöver genomförde MSB ett webinarie riktat till kommunerna där man informerat om innehållet i den kommande föreskriften.

Föreskriften planeras att träda i kraft den 15 februari 2026. Myndigheten för civilt försvar planerar därför att kort tid efter ikraftträdandet påbörja arbetet med särskild vägledning kring hur kommunerna kan tillämpa den aktuella föreskriften.

Företag

Den aktuella föreskriften om tillsyn syftar bland annat till att kommunerna märkbart ska öka genomförandet av tillsyner, framförallt hos de företag som hanterar explosiva varor. Den ökade frekvensen av tillsyner förväntas leda till ökade kostnader framförallt hos de företag som hanterar explosiva varor.

Den politiska inriktningen och målbilden i förarbeten till den reviderade lagstiftningen är att det ska ske en dubblering av antalet tillsyner. Ökningen förväntas ha fokus på företag som hanterar explosiva varor där den huvudsakliga ökningen av antalet tillsyner ska ske.

Beskrivning av antalet företag som berörs

Av rapportering i årsuppföljningar enligt LBE finns det cirka 20 400 företag som har tillstånd för brandfarlig vara och cirka 3800 företag med tillstånd för explosiva varor.

Beskrivning av vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader

I föreskriften föreslås att det ska göras minst en tillsyn för varje tillståndsperiod. Tiden för tillstånd bestäms av kommunen och vanligtvis har företagen med tillstånd för brandfarlig vara betydligt längre tider för tillstånd än företagen med tillstånd för explosiv vara. Vid en grov skattning är tillståndsperioderna för brandfarlig vara cirka sex år medan de för explosiv vara är tre år. Det innebär att det årligen bör göras minst 4700 tillsyner därav 3400 avseende brandfarlig och cirka 1300 avseende explosiv vara.

Det ökade antalet tillsyner förväntas leda till ökade kostnader både i form av taxor för tillsynerna och arbetstid för själva tillsynerna och administration i samband med tillsynerna.

Datum

Diarienummer
MSB 2025-07473

I genomsnitt för åren 2021 - 2023 har det genomförts cirka 2000 regelbundna tillsyner avseende brandfarlig vara och 350 avseende explosiv vara. Det innebär en ökning om cirka 1400 regelbundna tillsyner av brandfarlig vara och cirka 950 för explosiv vara. Kostnaden för en tillsyn varierar mellan cirka 5 000 - 10 000 kronor beroende på kommun och omfattning av den tillsyn som genomförs. Den totala årliga kostnaden för ökningen av antalet tillsyner bedöms bli mellan 7 och 14 miljoner kronor avseende brandfarlig vara och mellan 4,75 - 9,5 miljoner kronor avseende explosiv vara beroende på typ av tillsyn som genomförs. Det ger en årlig genomsnittlig kostnadsökning (företag) om cirka 340–680 kronor per tillståndshavare brandfarliga vara och 1250 - 2500 kronor per tillståndshavare explosiv vara. Vidare bedöms företagens arbete för den egna hanteringen av tillsyner öka. För varje tillsyn antas att företagen lägger mellan 5–10 arbetstimmar, vilket med en timkostnad på 550 kronor medför en merkostnad om 3,8–7,6 miljoner kronor per år avseende brandfarlig vara och 2,6 - 5,2 miljoner kronor avseende explosiv vara. Delas denna kostnad för alla företag som innehar tillstånd blir den ökade årliga genomsnittliga kostnaden per tillståndshavare brandfarlig vara 190 - 380 kronor och 680 - 1360 kronor tillståndshavare explosiv vara¹.

En tillkommande kostnad som är svår att uppskatta för företagen är de tillsyner som kommer utföras efter anmälning om användning av explosiv vara eller förvaring av explosiv vara i flyttbart förråd enligt föreskrift MSBFS 2025:5. Frekvensen av tillsyn är i dagsläget svår att uppskatta och kommer inledningsvis sannolikt att variera i frekvens mellan olika kommuner. Därtill är det få kommuner som hunnit uppdatera sina taxor för denna typ av tillsyn sedan lagändringen trädde i kraft den 15 juli 2025.

Beskrivning av i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen

Kommunens tillsyn ska fylla en viktig funktion för att kontrollera att företagen faktiskt uppfyller kraven i lagstiftningen och villkoren i tillstånden. Det förväntas bland annat bidra till att företagen i landet arbetar efter likartade spelregler. Det kan komma att påverka branschen genom att företag som inte uppfyller sina skyldigheter kan få sitt tillstånd återkallat. Bedömningen är att det i huvudsak kan bidra till positiva effekter hos branschen genom att seriösa verksamheter gynnas av att oseriösa verksamheter får sina tillstånd återkallade. Det kan också innebära en påverkan på möjligheten att bedriva fortsatt verksamhet för den verksamhet som får sitt tillstånd indraget. Samtidigt är syftet med den reviderade lagstiftningen att skärpa verksamheternas hantering av brandfarliga och explosiva varor.

¹ se Ds 2025:6 Konsekvenser av förslagen

Datum

Diarienummer
MSB 2025-07473

Kommuner och landsting

Kommunen ska som grund för planeringen av sin tillsyn upprätta en förteckning över de verksamheter som kommunen beviljat tillstånd till hantering av brandfarliga och explosiva varor. Tillsynsverksamheten ska planeras utifrån de verksamheter som omfattas av förteckningen och utgångspunkten är att tillsyn av dessa verksamheter ska ske minst en gång per tillståndsperiod. I planeringen av tillsynen ska kommunen även ta hänsyn till bland annat inkomna anmälningar om sprängarbeten, underrättelser och annan information samt inträffade olyckor där brandfarliga eller explosiva varor på något sätt varit inblandade.

Kommunen ska även kunna presentera ett dokumenterat arbetssätt för hur den ska uppfylla föreskriftens krav på planering av tillsynsverksamheten. Slutligen ska kommunen i sin planering beakta behovet av samverkan med andra kommunala förvaltningar och andra myndigheter.

Avseende tillsynens utförande anges vad tillsynen syftar till och vilka underlag som ska användas. Vidare framgår att när kommunen ska göra tillsyn hos en verksamhet som beviljats tillstånd av annan kommun ska relevant underlag inhämtas från den kommunen i samband med tillsynen. I föreskriften anges också att den som utför tillsyn ska ha erforderlig kompetens, vilket förtydligas i allmänt råd. Kommunen föreskrivs också att följa upp ett beslut om föreläggande och att vid behov samverka med andra kommunala förvaltningar eller myndigheter vid tillsyn.

De skyldigheter kommunen kommer underställas i form av föreskrift är enligt Myndigheten för civilt försvar i de flesta fall uppgifter som är naturliga för en fungerande tillsynsverksamhet och torde i praktiken inte innebära några tillkommande skyldigheter. Skillnaden är nu att föreskriften tydliggör dessa skyldigheter. Det kan i vissa fall innebära att de kommuner som tidigare inte utfört dessa moment initialt kommer få en ökad arbetsbörda. Det som tillkommer är att de anmälningar enligt MSBFS 2025:5 som kommunen nu får in behöver värderas i verksamheten. Kraven på erforderlig kompetens innebär i praktiken inte någon förändring av kravnivån men den ökade tydligheten kan innebära att vissa kommuner behöver se över sin kompetensförsörjning. Eventuellt kan även kraven på att vid behov samverka med andra kommunala förvaltningar och myndigheter innebära att dessa får en något ökad arbetsbörda jämfört med tidigare. Detta är dock endast en skyldighet för kommunen när det finns behov och det är även ett arbetssätt som regeringen uppmanar till².

² <https://www.regeringen.se/contentassets/f6f461b310984b598ee4f7a2d83350d0/nationell-strategi-mot-arbetslivskriminalitet.pdf>

Datum

Diarienummer
MSB 2025-07473

Den mest betydande konsekvensen för kommunerna torde vara de ökade kraven på omfattning av tillsyn. Mot bakgrund av att omfattningen av tillsyn LBE varierar hos kommunerna samt att omfattningen av verksamheter med tillstånd för brandfarliga och explosiva varor varierar kommer även konsekvenserna för kommunerna att variera.

Föreskrifter om kommunens tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) förändrade kommunernas tillsynsverksamhet på ett liknande sätt som de nu föreslagna föreskrifterna om kommunens tillsyn enligt LBE förväntas förändra kommunernas tillsyn av brandfarliga och explosiva varor. När föreskrifterna om tillsyn enligt LSO trädde i kraft gick det att se att antalet tillsyner dubblerades. Erfarenheten från LSO visar att kommunerna kommer behöva rekrytera personal för att hantera det ökade antalet tillsyner enligt LBE. Erfarenheten från LSO har visat att det i vissa fall funnits svårigheter att rekrytera personal med relevant kompetens för att kunna genomföra tillsyner. Sannolikt är förhållandena minst lika utmanande avseende rekrytering av personal för tillsyn enligt LBE. Myndigheten för civilt försvars erfarenhet är att det idag till stor del är samma personal i kommunerna som utför tillsyn enligt både LBE och LSO. Det kommer sannolikt medföra att kommunerna behöver rekrytera personal externt men kan också innebära att man internt behöver omfördela personal. Det kommer sannolikt även innebära att det behöver genomföras kompetenshöjande insatser för personalen. I vilken utsträckning kommunerna behöver rekrytera beror även på i vilken utsträckning kommunerna väljer att samarbeta med varandra inom ramen för tillsynsuppgifterna eller om de väljer att hantera tillsynerna själva. Om kommunerna väljer att samordna och samarbeta i personalförsörjningsarbetet bedöms rekryterings- och kompetensutvecklingsbehovet kunna minska jämfört med om varje kommun ska rekrytera var för sig.

Kostnaderna är svåra att uppskatta men själva utförandet av tillsyn torde bli relativt kostnadsneutralt för kommunerna då tillsynerna är avgiftsfinansierade och belastar företagen. Dock kan det bli kostnader för rekrytering och kompetenshöjande insatser hos kommunerna. Kommunerna har dock möjlighet att påverka dessa kostnader genom att samverka och samarbeta i personalförsörjningen.

Kontaktpersoner

Ange vem som kan kontaktas vid eventuella frågor

Magnus Olofsson, RT-RF-IS

Magnus.olofsson@mcf.se

010-240 53 82